

Klíčové pojmy a koncepty

SAN235 Dějiny antropologie

Kotašková, Jelínek

Klíčové pojmy a koncepty

- Evolucionismus: L.H.Morgan, E.B. Tylor, J.G. Frazer
- Pozitivní role
 - Jako první rozpracovali globální pojetí kultury, vytyčili relevantní okruhy antropologického výzkumu a vytvořili předpoklady pro konstituování široce chápané antropologie jako vědy o člověku, společnosti a kultuře
- Kritika
 - Metodologické nedostatky
 - Spekulace, schematismus, nedůsledný historismus, nesystematický sběr dat v terénu, jednostrannost a vykonstruovanost evolučních modelů, podceňování difuzních a migračních procesů

Klíčové pojmy a koncepty

- Émile Durkheim
 - sociální fakt a kolektivita
 - klasifikace (přírody nikoli z přírody)
 - náboženství: profánní a posvátné
 - totemismus
- Marcel Mauss
 - kolektivní vědomí a sociální struktura
 - totální sociální fakt
 - dar: potlač a kula

Klíčové pojmy a koncepty

- Difuzionismus
 - kulturní difuze a migrace
 - kulturní příběh je fragmentovaným setkáváním různých kultur a vzájemným ovlivňováním se
- Ratzel
 - antropogeografie
 - výše uvedené
- Frobenius
 - podobnosti materiální kultury a mýtů v Indonésii a Africe

Klíčové pojmy a koncepty

- Boas
 - historický partikularismus
 - kulturní relativismus
 - každá kultura má své jedinečné dějiny
 - není rozdíl mezi mentálními kapacitami primitivních a rozvinutých kultur
 - mytologie jsou základními názory na svět, jedinec reprezentuje společnost
 - dokázal nevědecký základ rasových teorií

Klíčové pojmy a koncepty

- Funkcionalismus a funkční strukturalismus
- **výzkum kulturních prvků z hlediska jejich přínosu pro fungování sociokulturních systémů**
- společnosti je vlastní sociální struktura, rozdělitelná na jednotlivé prvky (instituce)
- každá sociální instituce slouží k zachování celku

- Malinowski
- **důraz na jednajícího jednotlivce**
- význam terénních výzkumů (etnografie, jazyk, zúčastněné pozorování, dlouhodobý pobyt)
- Prvořadou a nejdůležitější funkcí kultury jako takové je uspokojovat základní biologické potřeby člověka
- Kula, Oidipovský komplex

Klíčové pojmy a koncepty

- Radcliffe-Brown
- zdůrazňuje **strukturu a sociální instituce, které determinují jednotlivce a jeho jednání**
- **příbuzenství je sociální záležitostí: pokrevní vztahy nejsou nevyhnutelnou podmínkou příbuzenství**
- **náboženské jevy plní sociální funkci: udržují postavení jednotlivce v sociální struktuře**

- Evans-Pritchard
- důraz na kontext vlastní kultury při zkoumání jiných kultur
- překlad z jedné kultury do druhé, snaha o pochopení kultur zevnitř (Evans Pritchard)
- Nuerové a Azande, Súdán
- neexistuje soubor univerzálních charakteristik náboženství
- náboženství je koherentní systém věr, podle nichž jsou
- interpretované jednotlivé empirické zkušenosti k pochopení náboženství je nutné pochopení sociálního řádu

Klíčové pojmy a koncepty

- Ruth Benedict:
 - kulturní vzorce a kulturní konfigurace
 - apollinský vs. dionýský typ
 - normální vs. abnormální
 - studium národního charakteru (Japonců)
- Margaret Mead:
 - kulturní determinismus: nic není dáno biologickou přirozeností
 - ani dospívání
 - ani genderové role
 - *Dospívání na Samoi*
 - *Pohlaví a temperament u tří primitivních společností*

Klíčové pojmy a koncepty

- Edward Sapir:
 - kultura, společnost a jednotlivec neoddělitelné fenomény
 - jazyk je symbolickým průvodcem kultuře
- Sapir-Whorfova teorie (lingvistický relativismus)
 - jazyk determinuje naše vnímání světa
 - odlišný jazyk = odlišné vnímání světa

Klíčové pojmy a koncepty

- **Strukturalismus**

- 1) důraz na prvostnost vztahů před prvky systému
- 2) dominuje synchronní metoda výzkumu
- 3) za rozhodující determinantu lidského chování a prožívání jsou považovány nadindividuální objektivní struktury, které tvoří podstatu sociokulturní skutečnosti

Klíčové pojmy a koncepty

- **Claude Lévi-Strauss**
- Inspirace moderní lingvistikou: binární opozice, vztahy mezi znaky
- Sociální struktura vs sociální vztahy
- Bricolage
- Alianční teorie příbuzenství
- Totemismus je způsobem klasifikace
- Mýtus

- **Edmund R. Leach**
- Komunikace
- Kulturní kontext
- Funkce politických systémů: dynamická koncepce kultury
- Gumalo, Gumsa

- **Max Gluckman**
- Teorie konfliktů
 - Konflikty jsou významným činitelem integrace a diferenciaci společnosti
- Sociální okruhy